

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Wees stil, mijn ziel

De weg is open

Think orange

Bijbellezen

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer
Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

ZOUT

TEKST: AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Onder ons verschijnt een waardevol
blad over evangelisatie. Het draagt
de treffende titel *Zout*. Zijn Jezus'
volgelingen niet het 'zout van de
aarde' (Mat. 5:13)? Moet ons spreken
met anderen niet 'aangenaam en niet
zouteloos' zijn, anders gezegd (NBV)
'vriendelijk maar beslist' (Kol. 4:6)?
Helaas deed *Zout* zijn naam onlangs even
geen eer aan.

Dat gebeurde in een special over
liefdesrelaties tussen christenen
en niet-christenen, die steeds vaker
voorkomen. Begrijpelijk, christelijke
jongeren groeien niet langer op binnen
de beslotenheid van de eigen zuil.
Daarmee verdwijnt de vanzelfsprekende
keuze voor een partner uit eigen of
verwante kring. Nu jongeren meer
zelfstandig willen of moeten kiezen,
blijkt dat velen niet zeker weten of
zulke relaties kunnen. Ze missen vaak
voldoende toerusting of motivatie om
zo'n keuze verantwoord te maken.
Terecht pleit *Zout* daarom voor een wijze
en genuanceerde kerkelijke omgang met
zulke liefdesrelaties.

Toch wordt er om één vraag heen
gedraaid: past een huwelijk met een
niet-christen nu wel of niet bij de wil
van God? Op welk doel mikken we
uiteindelijk, door alle wijsheid en
nuance heen? *Zout* betoogt vooral dat
dit allemaal niet zo duidelijk ligt als
wij vroeger dachten. Enkele klassieke
Bijbelteksten worden gerelativeerd. Was
bovendien ook Paulus niet tegen een
vanzelfsprekende scheiding voor wie al
met een niet-christen getrouwd was?
Ja, maar diezelfde Paulus zegt dat een
christen moet 'trouwen in de (opgestane)
Heer' (1Kor. 7:39). Helaas bagatelliseert
Zout dit woord op een onhoudbare
manier. Het zou een 'advies' van Paulus
zijn en alleen voor weduwen gelden.
In werkelijkheid past het bij het hart
van het nieuwe leven sinds Pasen. Met
Christus als levende Heer is een christen
inniger één dan met een levenspartner.
Dan leer je, zoals Paulus elders zegt,
'alles te doen in zijn naam' (Kol. 3:17).
Dus ook trouwen. *Zout* smaakt hier wel
'aangenaam' maar helaas niet 'beslist'.
Zouteloos.

IN DIT NUMMER

300

KOHLBRUGGE EN BONHOEFFER

Hoe ga je om met persoonlijke en gezamenlijke Bijbellesing? Van Kohlbrugge kunnen we leren om daar ontspannen in te zijn. Bonhoeffer wijst ons op de waarde van het geregeld en langdurig overdenken van één bepaalde tekst uit het Woord van God.

306

STEM GEVEN AAN GODS WOORD

Het is nog niet zo eenvoudig om jongeren die niet van lezen houden zover krijgen dat ze de Bijbel gaan lezen. Interactief voorlezen is goed toepasbaar in de catechese en enorm stimulerend. En: een goed voorgelezen Bijbelgedeelte is de halve preek.

312

DE NAAKTHEID DIE OMHULT

Kijk niet weg voor het vreselijke wat op Golgota gebeurt: Jezus hangt naakt aan het kruis. Met zijn naaktheid vangt Hij voor ons de gloed van Gods toorn op. Zo wordt jouw zonde bedekt, jouw schaamte aan het oog onttrokken. Hij werd naakt voor jou.

EN VERDER

305 COLUMN EEN TWITTERENDE KERK /// 305 WWW.DEREFORMATIE.NL /// 308 BOEKBESPREKING

WEES STIL, MIJN ZIEL /// 310 BIJBELTAAL DE WEG IS OPEN! /// 314 KUNST MARIA /// 316 JONGEREN

THINK ORANGE /// 318 BOEKBESPREKING DE 'TABLETOP TEST' VAN HET GELOOF /// 320 UIT DE KERKEN ///

320 NIEUWS EN PERSBERICHTEN

Bijbellezen met Kohlbrugge en Bonhoeffer

TEKST: BAREND KAMPHUIS, HOOGLERAAR DOGMATIEK AAN DE TU IN KAMPEN ///

Hoe belangrijk is het om Bijbel te lezen en hoe kun je dat het beste doen? Wat neem je je voor, en lukt het je om je aan die voornemens te houden? Op een gemeentevergadering bij ons in Kampen bleek een tijdje geleden dat de ervaringen daarmee heel verschillend zijn. Ik heb toen twee theologen ter sprake gebracht die ieder op hun eigen wijze hierover belangrijke dingen gezegd hebben. In dit artikel geef ik iets daarvan door.¹

Hermann Friedrich Kohlbrugge leefde van 1803 tot 1875. Hij groeide op in de Hersteld Evangelisch-Lutherse Kerk in Amsterdam. Deze kerk had zich afgescheiden van de Evangelisch-Lutherse Kerk vanwege de vrijzinnigheid daar, maar in Kohlbrugges tijd was die vrijzinnigheid ook bij de Hersteld Evangelisch-Luthersers doorgebroken. Kohlbrugge ging theologie studeren. In 1826 maakte hij zijn eerste bekering mee: een bekering van de mystiek waaraan hij zich had overgegeven. Hij raakte in conflict met zijn kerkgemeenschap, sloot zich aan bij de Nederlandse Hervormde Kerk en probeerde daar predikant te worden. Maar in 1830 werd hij daar geweigerd. In 1833 verbleef hij geruime tijd in Duitsland. Hij werd uitgenodigd om in Elberfeld voor te gaan in de Alte Reformierte Kirche. De preek zou gaan over Romeinen 7:14. Bij de voorbereiding van die preek werd hij opnieuw bekeerd. Het was voor hem de bekering van zijn eerste bekering.

Eén komma Wat veroorzaakte die tweede bekering? Het was niet meer dan een komma! Hij las in die tekst: 'maar ik ben vleselijk, (de komma!) verkocht onder de zonde'. Later heeft Kohlbrugge gezegd: niets heeft mij meer ontroerd dan die komma. Die komma leerde hem: ik ben maar niet in bepaalde opzichten een vleselijk mens, of alleen maar soms, als ik aan de zonde toegeef. Nee, ik ben echt helemaal vleselijk, zondig. Ook ik, als bekeerd mens, ben een zondaar. Dat inzicht bracht Kohlbrugge niet tot somberheid. Nee, hij ervoer dat juist als een bevrijding: ik kan niets aan mijn verlossing bijdragen, ook niet door mijn heilig leven. Christus doet alles voor mij. Hij alleen is ook de heiliging van mijn leven. Kohlbrugge heeft dit verwerkt in zijn beroemde preek over deze tekst. Hij tekent daarin hoe wij altijd te kortschieten, juist bij onze mooiste voornemens en dan heeft hij het ook

over Bijbellezen: 'U wilt in Gods Woord lezen, maar nee, u pakt eerst de krant. U wilt hier of daar krachtig getuigen van de weg van het heil – u bent er, de moed zakt u in de schoenen. Iemand wil aan God denken, maar er komt iets tussen, en hij is met alles bezig behalve met God. Of hij wil zich voor God vernederen, maar juist dat maakt hem hoogmoedig. Hij wil oppassen voor ijdelheid, maar de spiegel in kamer roept hem al toe: O, ijdel mens.' Zo tekent Kohlbrugge heel herkenbaar hoe het gaat als wij ons best willen doen voor God.

Heiligingskrukken Moeten we dan misschien nog veel meer ons best doen? Welnee, Kohlbrugge zegt: werp uw heiligingskrukken weg, u komt er toch de berg Sion niet mee op. We moeten helemaal niet ons best doen. Je best willen doen, dat is leven volgens de wet. Maar wij mogen leven volgens het evangelie van Jezus Christus. Hij heeft de wet

'U wilt in Gods

Woord lezen,

maar nee, u pakt

eerst de krant'

Kohlbrugge ///

Bonhoeffer ///

vervuld. Dat geldt ook ten aanzien van zijn omgang met de heilige Schrift: heel Jezus' leven was in de Schrift gedrenkt. Wat moet Hij er intensief, hartstochtelijk mee bezig geweest zijn. Altijd het juiste Schriftwoord op de juiste plaats. Ook daarin is Hij onze Heiland, die onze slordigheid, nalatigheid, vergeetachtigheid heeft weggenomen. Wat kunnen we dus van Kohlbrugge leren? Pas op met elkaar verwijten te maken over Bijbel lezen. Pas op met zorgelijke verhalen, dat het zo erg is dat we (en dan vooral anderen!) er zo in tekortschieten. Bijbel lezen is veel te mooi voor zulk geklaag. Van ons wordt niet verwacht dat we ons best doen om toch wat meer Bijbel te lezen. Van ons wordt alleen maar verwacht dat we onze Heer navolgen, Jezus, die al ons tekortschieten op zich heeft genomen.

Middel Daarmee breng ik dus ook een orde aan: Jezus Christus is onze Heiland, de Schrift is dat niet. Zeker, de Bijbel is Gods heilig Woord, geïnspireerd, en heel nuttig om te gebruiken (2Tim. 3:16). Onmisbaar, omdat daarin het getuigenis over Jezus te vinden is. Maar het is ook weer niet meer dan een middel: een middel om God en Jezus te leren kennen. God gebruikt ook andere middelen: kerkgang, doop, heilig

avondmaal, muziek, gesprekken, goede boeken, de natuur. De heilige Geest is niet afhankelijk van één bepaald middel en Hij kan zelfs als Hij dat wil rechtstreeks tot ons hart spreken. Als je een tijdlang moeite hebt met Bijbel lezen, hoef je nog helemaal niet van God vervreemd te zijn. Misschien is God dan wel juist heel erg met je bezig, om je de ogen te openen voor iets in je leven wat veranderen moet. Of misschien ben je helemaal niet zo'n lezer, dus ook niet zo'n Bijbel-lezer. Dan ben je echt niet een mindere christen. Het gaat er toch om dat wij Jezus volgen. De Bijbel is daarvoor een onmisbaar middel, maar meer ook niet. We stellen ons vertrouwen niet op de Bijbel en al helemaal niet op ons eigen Bijbel lezen, maar op Christus alleen.

Broederhuis De Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer leefde van 1906 tot 1945. Hij is omgekomen in het verzet tegen Hitler. Als jong theoloog gaf hij van 1935-1937 leiding aan een seminarie van de Bekennende Kirche. De Bekennende Kirche was dat deel van de Duitse protestantse kerk dat zich verzette tegen de gelijkschakeling

van de kerk aan de Nazistaat.

Op het seminarie werden jonge theologen die waren afgestudeerd aan een theologische faculteit, opgeleid tot predikant. Het seminarie waaraan Bonhoeffer leiding gaf, bevond zich in Finkenwalde, in het Noordoosten van het toenmalige Duitsland (nu in Polen). Het was Bonhoeffers ideaal om aan dat seminarie ook een 'broederhuis' te verbinden, een soort protestantse kloostergemeenschap. Daarin kon je leren om je leven gemeenschappelijk te wijden aan de dienst van God. Iets van dat ideaal heeft Bonhoeffer in die

Als je een tijdlang

moeite hebt met

Bijbel lezen, hoef

je nog helemaal

niet van God

vervreemd te zijn'

paar jaar in Finkenwalde ook kunnen verwerkelijken. Hij heeft daar zijn boekje *Gemeinsames Leben* over geschreven, 'gemeenschappelijk leven'. In het Nederlands is het vertaald als *Leven met elkaar*. Wat daarin staat, is niet alleen van belang voor dat 'broederhuis'. Je kunt het ook heel goed toepassen op gezin en gemeente en op je persoonlijke omgang met God. In dat boekje schrijft Bonhoeffer ook over het lezen van de Bijbel.

Woord van God Een paar jaar eerder, waarschijnlijk in 1931, had Bonhoeffer een soort bekeringservaring gehad waarin de Bijbel de hoofdrol speelde. Hij had de Bijbel voor het eerst leren zien als het Woord van God en niet slechts als studieobject. Tot zijn dood toe is hij intensief met de Bijbel bezig geweest. Om een voorbeeld te geven: na zo'n half jaar in de gevangenis vertelt hij in een brief dat hij al anderhalf keer het Oude Testament heeft gelezen. Talloos zijn in zijn brieven ook verwijzingen naar teksten uit de heilige Schrift. Tegelijk schrijft hij ook een keer, dat hij

soms helemaal geen zin meer heeft in Bijbel lezen of bidden en soms maanden nalatig is. Maar, zegt hij dan, als ik dan opnieuw tot de Bijbel kom, is ze weer helemaal nieuw voor me en maakt ze me gelukkig. Kortom, Bonhoeffer is wel iemand bij wie je terecht kunt voor Bijbel lezen. Wat zegt hij daarover in *Gemeinsames Leben*? Hij maakt onderscheid tussen het gezamenlijk en het persoonlijk lezen.

Flinke stukken Bonhoeffer pleit voor het lezen van flinke stukken uit de Bijbel. Hij zegt: tweemaal per dag een hoofdstuk uit het Oude Testament en minstens tweemaal per dag een half hoofdstuk uit het Nieuwe... Is dat te lang? Ach, zegt hij, zelfs een kort stukje is nog te lang. Want de Bijbel als geheel en elk Bijbelwoord gaat ver boven ons begrip uit. Het gaat om Jezus Christus

in wie al de schatten van de wijsheid verborgen zijn. Het gaat bij het Bijbel lezen maar niet om wat losse spreuken of wijsheden, maar om Gods openbaringswoord in Christus. Daar worden we bij bepaald als we flinke stukken lezen.

Bonhoeffer pleit ook voor doorlopende lezing van de Bijbel. Dus niet een Psalm vandaag en een leuk stukje uit een evangelie morgen. Maar hele Bijbelboeken in volgorde.

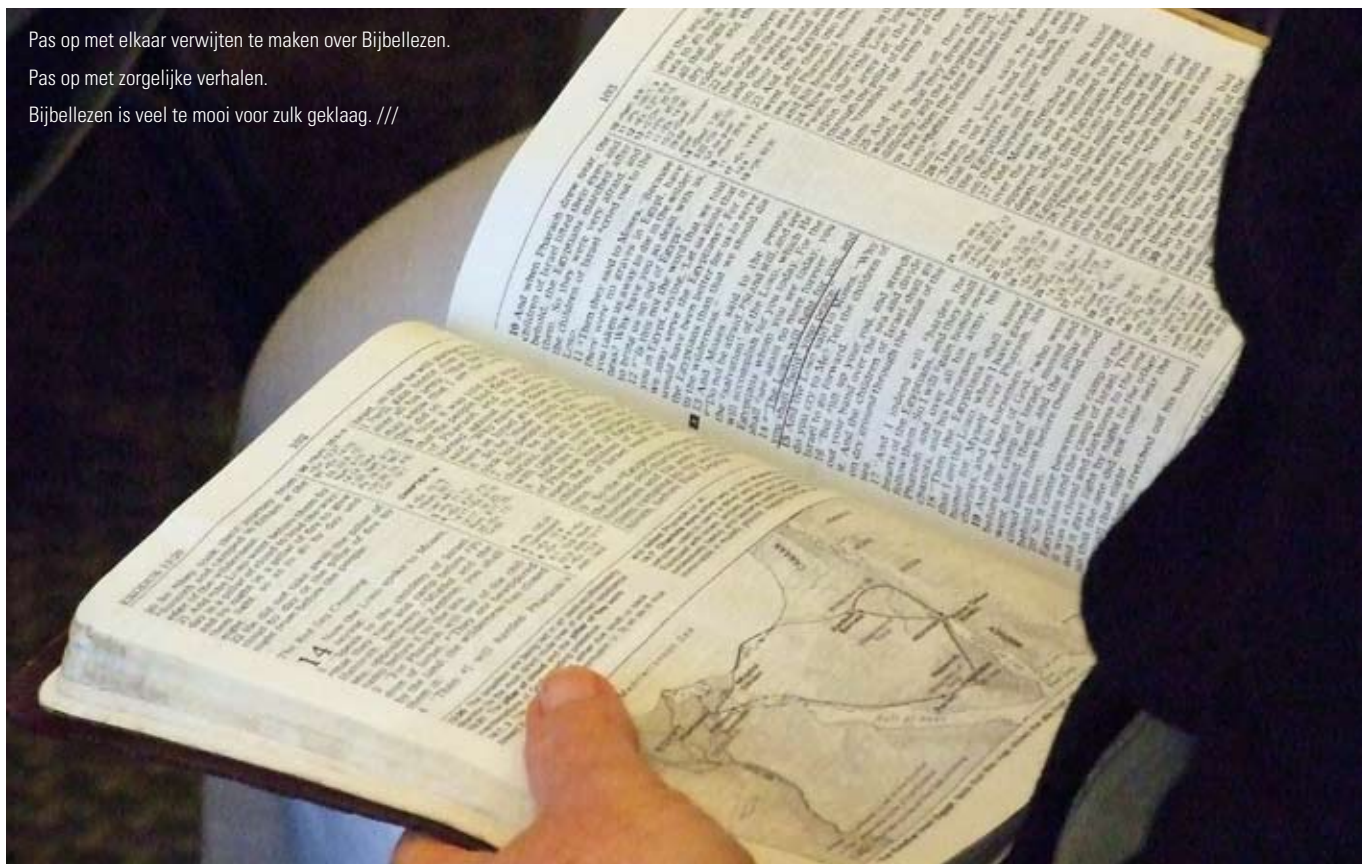
Hij geeft daarvoor een mooi argument: zo word je boven je eigen bestaan uitgetild en geplaatst in de heilige geschiedenis van God op aarde. God is niet een toeschouwer bij ons leven, maar wij mogen toehoorders zijn van en deelnemers aan Gods handelen in de geschiedenis

door Jezus Christus. Op die manier wil God vandaag bij ons zijn. Uiteindelijk ligt het heil buiten ons, in Christus. Dit is onze God: de God die wij uit de Bijbel leren kennen, de God van Abraham, Isaak en Jacob, de God die Christus uit de dood heeft opgewekt. We lezen de Bijbel niet als een verzameling mooie gedachten, maar als de geschiedenis van Gods heil, waarin wij mogen delen.

*We lezen de
Bijbel niet als een
verzameling mooie
gedachten, maar
als de geschiedenis
van Gods heil'*

Afwisseling Ik ben het hier trouwens helemaal mee eens. Het is goed om flinke stukken te lezen en hele Bijbelboeken. Toch is daarmee nog niet alles gezegd. De hoofdstukindeling heeft iets willekeurigs. Het zijn soms enorme lappen, soms een paar verzen. Je doet

Pas op met elkaar verwijten te maken over Bijbel lezen.
Pas op met zorgelijke verhalen.
Bijbel lezen is veel te mooi voor zulk geklaag. ///

jezelf te kort als je altijd alleen maar een paar verzen leest, denk ik. Maar een lang stuk afraffelen, omdat het hoofdstuk nu eenmaal gelezen moet worden, is weer het andere uiterste.

Nog een opmerking: inderdaad is doorgaande Bijbellezing belangrijk. Maar een beetje afwisseling is ook mooi meegenomen. Afwisseling van Oude en Nieuwe Testament, van verhalen en psalmen, van evangeliën en brieven. Er zijn Bijbellesroosters die je helpen om zo in een paar jaar heel de Bijbel door te komen.

Voorlezen Bonhoeffer schrijft ook heel mooi erover hoe je moet voorlezen uit de Bijbel. Hij zegt: je mag jezelf nooit met God verwisselen als je Bijbel leest. Je speelt niet voor God, maar je dient God. Je vestigt niet de aandacht op jezelf, hoe mooi jij kunt voorlezen, maar op God. Dat betekent natuurlijk niet dat je saai of eentonig moet voorlezen. Maar wel dat je ook als voorlezer terugtreedt om God de ruimte te geven. Eigenlijk, zegt Bonhoeffer, lijkt Bijbel lezen nog het meest op het voorlezen van een brief van een vriend. Jij zult die nooit zo voorlezen alsof jij hem zelf geschreven had. Maar tegelijk ben je er wel heel persoonlijk bij betrokken. Goed Bijbel lezen, zo zegt Bonhoeffer ook, is niet allereerst een kwestie van techniek. Het heeft vooral te maken met de situatie van je eigen geestelijk leven. 'Het trage, moeizame Bijbel lezen van veel in de ervaring oud geworden christenen overtreft vaak het misschien technisch volmaakte lezen van een predikant.' Zo'n zinnetje ontroert mij. Bonhoeffer schreef dit als jonge dertiger en heeft

zelf nooit de kans gekregen om in de ervaring oud te worden.

Persoonlijk Bijbel lezen Voor Bonhoeffer is 'voor jezelf de Bijbel lezen' iets heel anders dan het samen doen. Daarbij ging hij er wel vanuit dat iedereen deelneemt aan de gezamenlijke Schriftlezing, omdat hij immers schrijft voor een christelijke gemeenschap. Het is iets anders wanneer je alleen woont en meestal alleen de Bijbel leest. Dan heeft je persoonlijke lezing ook de functies van het gezamenlijk Bijbel lezen, waarover wij hem zojuist hoorden: het opgenomen worden in de geschiedenis van Gods werk hier op aarde, in het heil dat buiten onszelf ligt. Maar daarnaast is er ook een andere manier van Bijbel lezen, die voor Bonhoeffer heel belangrijk is: het overdenken van één bepaalde tekst uit het Woord van God. Bonhoeffer zelf gebruikte daarvoor de Hernhutter dagteksten. Al eeuwen lang geven de Hernhutters dagboeken uit, waarin voor iedere dag een tekst uit het Oude en één uit het Nieuwe Testament is opgenomen.

*'Eigenlijk lijkt
hardop Bijbel lezen
nog het meest op het
voorlezen van een
brief van een vriend'*

Bonhoeffer zegt: het gaat erom alleen te zijn met het Woord van God en dat op je te laten in werken. Als je grote stukken leest, dan word je in de ruimte van het geheel van de Bijbel ingeleid. Maar hier gaat het om de diepte, de diepte van het Woord voor jou persoonlijk. Uiteindelijk moeten we toch 'de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte leren kennen van de liefde van Christus' (Ef. 3:18).

Meditatie Je overdenkt een tekst om te weten te komen wat Gods Woord jou

daar te zeggen heeft. Heel de Schrift is immers door God ingegeven. Heel de Schrift komt naar ons toe met de belofte dat God tot ons spreekt. Wat heeft God mij hier dan te zeggen? Neem de tijd om daarover na te denken, tot je persoonlijk door het Woord van God geraakt wordt. Het gaat dus niet om de vraag wat die tekst misschien voor anderen te betekenen heeft, maar wat hij jou te zeggen heeft. Natuurlijk moet je daarvoor zorgvuldig luisteren, de tekst begrijpen in zijn verband. Maar dat is

Concentratiekamp Flossenbürg, gedenkstee voor de leden van het Duitse verzet die op 9 april 1945 geëxecuteerd zijn. ///

niet het doel van je meditatie. Als je de tekst begrepen hebt, gaat het erom wat God hier vraagt en belooft aan jou. Hoe Hij jou hier bemoedigt, waarschuwt, aanspreekt.

Je begint je overdenking van de Bijbeltekst met gebed: je beroept je op Gods

belofte dat zijn Woord nuttig is en levend, ook voor jou. Je vraagt Hem zijn belofte te vervullen. En vervolgens mediteer je over de tekst, misschien over de tekst als geheel of misschien over bepaalde woorden of stukjes van

een zin. Het gaat niet om heel originele gedachten die bij je op moeten komen, maar het gaat erom dat het Woord in je hart komt, dat je het daar bewaart en dat het daar vrucht draagt. Het gaat ook niet om buitengewone ervaringen die je opdoet tijdens het mediteren. God kan je die schenken: het gevoel van zijn nabijheid, vreugde, kracht. Maar dat moet je aan God overlaten. Waar het jou om gaat, dat is het Woord van God en dat alleen. Bonhoeffer zegt: de grondregel voor de meditatie is: zoek God en geen blijdschap. De belofte is: als je alleen God zoekt, dan zul je blijdschap krijgen (Mat. 6: 33).

Bonhoeffer verwachtte van zijn studenten dat ze iedere dag een uur met de dagtekst bezig waren. Velen vonden dat verschrikkelijk: ze verveelden zich, hadden geen idee wat ze moesten doen, vonden het jammer van hun tijd. Maar ze zagen wel aan het voorbeeld van hun docent hoe rijk meditatie kon zijn. In Bonhoeffers brieven uit de gevange-

nis kom je dat ook keer op keer tegen: de dagtekst helpt hem de dag door. Aangrijpend is bijvoorbeeld de brief van 21 juli 1944, de dag na de mislukte aanslag op Hitler. Bonhoeffer was betrokken geweest bij de voorbereidingen van die aanslag en weet dat met het

‘Waar het jou om gaat, dat is het Woord van God en dat alleen’

mislukken ervan zijn leven op het spel staat. Maar hij vindt zijn troost in de dagtekst Ps. 20:8: ‘Anderen vertrouwen op paarden en wagens, wij op de naam van de Heer, onze God.’ Geweldig, om op zo’n moment dit Woord van God

te mogen horen!

Wij kennen deze manier van omgaan met Gods Woord nauwelijks, misschien vinden we het een beetje eng. Toch kun je zelfs door fanatiek Bijbellezers je onttrekken aan wat God jou persoonlijk te zeggen heeft. Meditatie vraagt je om stil te staan en heel aandachtig te luisteren. Het kan tot grote zegen zijn.

Waarom breng ik Kohlbrugge en Bonhoeffer samen ter sprake in verband met Bijbellezers? Kohlbrugge alleen heeft zijn gevaar. Soms is hij zo antiwet-

tisch dat het haast wetteloos wordt. Dat bedoelde hij niet, maar het gaat mij om de gevaren ervan. Bonhoeffers boekje *Leven met elkander* heeft ook iets griezeligs: zo idealistisch dat het onhaalbaar dreigt te worden. Barth bijvoorbeeld moest er niet veel van hebben. Hij vreesde voor piëtistisch heiligingsstreven. En dat terwijl Barth Bonhoeffer heel hoog had. Beiden samen hebben mij toch veel geleerd over Bijbellezers: de ontspanning van Kohlbrugge, de ernst van Bonhoeffer.

- 1 Dit artikel is dus een bewerking van een inleiding. Die heb ik gehouden op een gemeentevergadering in Kampen-Noord en als college bij een bezoek van de GKv te Franeker aan de TU.
- De preek van Kohlbrugge waarnaar in het artikel wordt verwezen is onder andere te vinden in Hermann Friedrich Kohlbrugge, *Het zevende hoofdstuk van Paulus' brief aan de Romeinen in uitvoerige omschrijving opnieuw uit het Hoogduitsch vert. door G. Oorthuys en nagezien door J.C.S. Locher; voorts: zijne Leerrede over Romeinen 7:14 met toelichting*, Amsterdam: Vereeniging tot uitgave van Gereformeerde Geschriften, 1932. Een Nederlandse vertaling van Bonhoeffers *Gemeinsames Leben* wordt geboden in Dietrich Bonhoeffer, *Leven met elkander*, Zoetermeer: Boekencentrum, 1999 (6e druk).

✦ SAMENVATTING

Voor wat betreft onze houding ten opzichte van Bijbellezers leert Kohlbrugge ons om daar ontspannen in te zijn. Van ons wordt geen alsmaar grotere inspanning gevraagd met de bijbehorende teleurstelling als we tekortschieten, maar navolging van Christus, die al ons tekortschieten op zich genomen heeft. Bonhoeffer benadrukt Bijbellezers als het opgenomen worden in de geschiedenis van Gods werk hier op aarde, in het heil dat buiten onszelf ligt. Voor persoonlijk Bijbellezers wijst hij op de waarde van het geregeld en langdurig overdenken van één bepaalde tekst uit het Woord van God

*‘De grondregel voor de meditatie is:
zoek God en geen blijdschap’*

Een twitterende kerk

TEKST: JAN WESTERT, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Elke zondagmorgen twittert hij mij een gezegende zondag toe, de vrolijke Hollandse dominee in Friesland, op pad om ergens voor te gaan. Deze keer leidt zijn weg naar het vacante Driesum. Hij deelt zijn ervaringen op een plezierige manier. De boodschap van het evangelie voor jong en oud klinkt door in zijn tweets. Hij spreekt uitnodigend over zijn gemeente en jongerenactiviteiten. Hij is niet de enige voorganger die gebruik maakt van de nieuwe communicatiemogelijkheden als twitter, Facebook en LinkedIn. Regelmatig ontmoet ik mensen die daar kritisch tegenover staan. Ze vinden dat hun predikant zijn tijd verdoet met twitteren. Jammer vind ik dat, en ik zou zeggen: denk in mogelijkheden. Paulus greep in zijn tijd ook elk middel en elke gelegenheid aan om het evangelie te verkondigen aan ieder die het horen wilde. Hij schreef een brief om een gemeente te bemoedigen, tot de orde te roepen of gewoon om nog eens kernachtig samen

te vatten waar het evangelie over gaat. Ik denk dat de mogelijkheden van de nieuwe media beslist door hem benut zouden zijn. Zijn reizen, het schrijven en bezorgen van zijn brieven kostten zeeën van tijd. Een twitterende Paulus had Timoteüs regelmatig een hard onder de riem kunnen steken. Hij had persoonlijk de dwalende gemeentelieden van Korinte een berichtje kunnen sturen. Hij had kunnen laten weten hoe blij hij was met de steun van de broeders en zusters uit Filippi. Hij had veel gemakkelijker met Petrus kunnen communiceren over hun onderlinge verschillen. Natuurlijk breken 'social media' zoals de nieuwe communicatiemiddelen worden genoemd die zich vooral op internet afspelen, veilige, afgeschermdes omgevingen open. Verzuilde organisaties kunnen er zich niet tegen verweren. Social media buitensluiten is echter contraproductief. De kerk op twitter is een nieuwe ontwikkeling. Nieuwe

ontwikkelingen worden door kerken wel vaker argwanend bekeken en later schoorvoeten omarmd. De social media zijn de kerkbodes van morgen. Via die media dringt de seculiere wereld zich op aan de kerk, maar ze bieden ook mogelijkheden voor een gezond tegenoffensief. Waarom zouden kerken die middelen niet inzetten om mensen te bereiken? Dat hoort toch juist bij het kerk zijn? Het licht van het evangelie verdient geen korenmaat, maar een lampenstandaard. De nieuwe media zijn zo'n standaard. Daarom ben ik blij met die dominee die vrolijk twitterend door het Friese land reist. Hij herinnert zijn kerkvolk aan de kerkdienst, kondigt zijn belijdeniscatechese aan en vertelt anderen het verhaal van de Bijbel. Social media zetten de deuren van de kerk wagenwijd open.

WWW.DEREFORMATIE.NL

De redactie van De Reformatie is op allerlei manieren bereikbaar: volg ons op Twitter (@DeReformatie), denk mee over komende thema's en reageer op de inhoud van een nummer via het reactieformulier op de website of rechtstreeks via redactie@dereformatie.nl. Een brief sturen kan natuurlijk ook; een adres vindt u in de colofon. Bij het thema Bijbellezen horen we graag hoe u denkt over de volgende stelling:

Onder voorbehoud zijn dit de thema's die in april en mei aan de orde komen:

20 april: de middagdienst, met thema-artikelen van Sander Griffioen, Erik de Boer en Ad de Bruijne.

4 mei: de jeugdleider – leraar en leerling. Dit was het thema van de goed bezochte jeugdleidersconferentie in januari.

De lezingen van Arie de Rover en Tiemen Westerduin zijn omgewerkt tot een artikel.

18 mei: gemeenteopbouw door geloofsopbouw.

Van ons wordt niet verwacht dat we ons best doen om toch wat meer Bijbel te lezen

Stem geven aan de woorden van de HEER

TEKST: EVERT-JAN HEMPENIUS, PREDIKANT TE BARNEVELD-VOORTHUIZEN ///

De Bijbel is niet zomaar een boek, maar *het* boek dat God ons gegeven heeft om Hem in Christus te leren kennen. Dit boek mag nimmer gesloten blijven. God openbaart zich. Mensen reageren op Hem in geloof en ongelooft, verbonden en onverbonden. Het is een complete bibliotheek met geschiedenissen, liederen, wetten, wijsheden, brieven, gelijkenissen, openbaringen. Elke tekst heeft zijn eigen karakter en dat mag tijdens het lezen naar voren komen.

De waarde van het Bijbellezens is genoegzaam bekend en benoemd. Wat ik in dit artikel naar voren wil brengen is hoe waardevol het voor kinderen, jongeren en ouderen is als er op een goede manier hardop wordt *voorgelezen* uit de Bijbel.

Kracht De kracht van voorlezen ontdekte ik zelf tijdens de catechese, toen ik een jongere vroeg: 'Wil jij die tekst voorlezen?' Het opzoeken van de gevraagde passage kostte al enige moeite, maar ook het voorlezen zelf ging niet zonder haperen. Afhankelijk van het vers, bekend of minder bekend, hoorde ik losse woorden en zinnen. Soms struikelde hij over een naam, een woord. Ik merkte dat hij wel technisch kon lezen, maar had hij de zinnen ook begrepen? Dus vroeg ik: 'Kun je dit gedeelte ook in eigen woorden kort navertellen? Waar ging dit over?' En toen bleef het stil. Hoewel misschien wat gechargeerd, zal iedereen dit beeld herkennen. Ik consta-

teer: wanneer een jongere zo de Bijbel leest, is dat voor hem geen stimulans om zelfstandig de Bijbel te (gaan) lezen. Stimuleert het niet méér als ik als catecheet de tekst voorlees?

Ook in de kerkdienst wordt er uit de Bijbel voorgelezen. Met de terugkeer van de voorlezer zijn er meer mensen betrokken bij de inrichting van de eredienst. Een volwassene, een enkele keer ook een jongere, komt naar voren en leest het Bijbelgedeelte voor. Het is mooi wanneer

'Naar mijn mening is een goed voorgelezen gedeelte uit de Bijbel de halve preek'

iemand de tekst goed kan voordragen. In andere situaties merk je wel eens dat ondanks voorbereiding de voorlezer de tekst niet begrepen heeft. De accenten vallen niet goed. De spanning ontbreekt. De emotie is afwezig. De rusten hebben geen plaats. Een monotoon verhaal. De luisteraar haakt al snel af. Jammer, want goed voorlezen bereidt de weg voor de preek. Naar mijn mening is een goed voorgelezen gedeelte uit de Bijbel de halve preek. De rest is toelichting. Vandaar deze bijdrage, waarin ik aandacht

vraag voor de kracht van voorlezen, toepasbaar in de eredienst, catechese, en al die andere momenten waar de Bijbel opengaat en voorgelezen wordt.

Profetisch De Bijbel is allereerst een voorlees- en luisterboek. Je leest dat bijvoorbeeld aan het begin van de Openbaring aan Johannes: 'Gelukkig is wie dit voorleest, en gelukkig zijn zij die deze profetie horen' (1:3). Hoewel voorlezen vroeger noodzaak was omdat niet iedereen over een Bijbel beschikte of lezen kon, is daarmee niet alles gezegd. De voorlezer geeft namelijk hoorbaar stem aan de Geest en spreekt zo anderen aan: 'Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt' (2:7). En ook: 'De heilige Geest zegt immers: "Horen jullie vandaag zijn stem" (Heb. 3:7; Ps. 95:7). Als ik in stilte lees, geef ik innerlijk stem aan de Geest, die tot mij spreekt. Als er hardop voorgelezen wordt, geeft de voorlezer stem aan woorden van God die de Geest tot hem en tot anderen spreekt. Je kunt dat vergelijken met de rol van de profeten die namens de HEER tot anderen spraken.

Wanneer een jongere in de Bijbel leest zonder te begrijpen wat hij leest, vergroot dat zijn plezier in het lezen niet en zal hij er ook niet vaardiger in worden. ///

Ook zij gaven stem aan de woorden van de HEER. Zo heeft de HEER het gewild (Deut. 18:15-19).

Vmbo'ers Recent werd door het APS¹, een toonaangevend onderwijsadviesbureau, aandacht gevraagd voor het voorlezen op de middelbare school. Onderzoek laat zien dat voorlezen ook daar, dus niet alleen op de basisschool, zeer effectief is. Het APS gaat een stapje verder dan puur voorlezen en breekt een lans voor interactief voorlezen. Daarover schrijft het instituut in een brochure: interactief voorlezen is een kansrijke aanpak om in vmbo en praktijkonderwijs het plezier in lezen te vergroten en het lezen zelf te verdiepen. Wat opvalt, is de doelgroep: leerlingen in het vmbo en het praktijkonderwijs, leerlingen die wanneer het over lezen uit de Bijbel gaat, vaak als eerste afhaken. Het APS schrijft verder: uit onderzoek blijkt dat veel en 'diep' lezen niet alleen een positief effect heeft op de persoonlijke ontwikkeling, maar ook op woordenschat, begrijpend lezen en schoolprestaties. De grote vraag is: hoe krijgen

we vmbo'ers aan het lezen?

Als ik deze constatering herformuleer voor de kerk en catechese krijg je dit: uit onderzoek blijkt dat veel en 'diep' lezen niet alleen een positief effect heeft op de persoonlijke geloofsontwikkeling, maar ook op de christelijke woordenschat, begrijpend lezen van de Bijbel en geloofsprestaties. De grote vraag is: hoe krijgen we vmbo'ers aan het lezen?

En als we met goed voorlezen hen aan het lezen krijgen, krijgen we meer mensen aan het lezen, zo is mijn overtuiging.

Interactief Met name interactief voorlezen geeft goede stimulansen. Deze vorm is ook geschikt voor de catechese. Het APS ontdekte dat interactief voorlezen veel enthousiasme oplevert bij docenten en bij (vmbo-)leerlingen. Ik citeer nogmaals: docenten vinden het fijn om te doen: samen luisteren naar hetzelfde schept een sfeer van verbondenheid en rust. Ze leren om vragen te stellen waar ze het antwoord niet op weten.

Ze merken dat stille leerlingen onverwacht loskomen. Ze ervaren hoe je op een veilige manier over de soms zware

thema's van een boek kunt praten.

En ondertussen leren de docenten de interesses en smaak van hun leerlingen kennen. Ze leren om naar de taal van de tekst te kijken: hoe is het boek geschreven? Welke woorden kunnen het begrip belemmeren, hoe leg je die uit? De aanpak heeft een positieve uitstraling naar de 'gewone' lessen van de deelnemers.² Tot zover het APS over de kracht van voorlezen. Met deze bevindingen kunnen we in de kerk onze winst doen. Wanneer een jongere tijdens de catechisatie een Bijbeltekst moet voorlezen zonder te begrijpen wat hij leest, vergroot dat zijn plezier in het lezen niet en zal hij er ook niet vaardiger in worden. Zijn interesse om zelf thuis de Bijbel te lezen, zal daardoor eerder afnemen dan toenemen. Om die reden kies ik ervoor om die jongere niet zelf hardop te laten voorlezen tijdens de catechisatie. Dat doe ik zelf, bij voorkeur interactief: met gerichte vragen kan ik de jongeren meenemen in de tekst. Ik kan met de juiste accenten, rusten en emoties de tekst tot leven brengen. Ik mag stem geven aan de Geest van Christus die tot jongeren spreekt.

Eredienst In de eredienst is interactief voorlezen minder een optie. Een alternatief kan zijn: parafraserend voorlezen, soms even een zin met iets andere woorden herhalen. Maak als voorlezer gebruik van alle middelen die je hebt om de tekst tot leven te brengen. Laat een lied een lied zijn, een spannende geschiedenis spannend. Gebruik pauzemomenten, daar waar accenten in de preek zullen liggen. Pauzes geven de hoorder de gelegenheid om de woorden te laten landen.

Er is veel winst te behalen.

1 Zie www.aps.nl.

2 CursusInteractiefvoorlezenAPS.pdf

Wees stil, mijn ziel

TEKST: SANDER GRIFFIOEN, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Vorig jaar verscheen in de reeks Apeldoornse studies een bundel met opstellen over een onderbelicht thema: de plaats van stilte in het geloofsleven. Deze bundel onder de titel *Stil tot God*, ontleend aan Psalm 62, vraagt daar aandacht voor. De ondertitel spreekt van een *theologisch* thema. Verwacht dus geen pleidooi voor onthaasting van het dagelijks leven of een handleiding voor de stille tijd.

Wat dan wel? De inhoudsopgave geeft een goede indruk. Achtereenvolgens komen aan de orde: stilte en stil zijn in het Oude Testament (H.G.L. Peels); stilte en gebed in het leven van Jezus (T.M. Hofman); de joodse traditie over stil worden op Gods tijd (M.C. Mulder); Bonhoeffer over de functie van het zwijgen voor het kennen van God (A. Huijgen); de meditatie-omgang met het Woord (A. Baars); stil zijn tot God en de ethiek (G.C. den Hertog); vragen naar de ziel in het spoor van de levensfilosofie (H.M. Oevermans).

Bonhoeffer Het boek biedt een rijk palet aan onderwerpen waarbij het hoofdthema voor de nodige samenhang zorgt. De teksten zijn toegankelijk, maar bepaald niet oppervlakkig. De eerste bijdrage, over het Oude Testament, is een *must* voor ieder die zich aan dit onderwerp waagt. De tweede bijdrage laat prachtig de betekenis van gebed en stilte in het leven van Jezus uitkomen. Samen met de bijdragen over de sabbat en de meditatieve omgang met de Schriften lenen deze hoofdstukken zich uitstekend voor persoonlijke en

gemeenschappelijke Bijbelstudie.

In dit verband is het woord ‘theologie’ in de ondertitel niet helemaal gelukkig, want dat wekt de indruk dat het boek alleen als bijdrage tot de theologische vakliteratuur is bedoeld.

‘De mystiek wil boven

het Woord uit, maar

het zwijgen is aan

het Woord gebonden’

Het hoofdstuk over Bonhoeffer heeft terecht een spilfunctie: Bonhoeffer geeft zwijgen en stilte een grote plaats, maar maakt ze ondergeschikt aan spreken – en vooral aan het Woord. Hier ligt het grote onderscheid tot mystiek: ‘De mystiek wil boven het Woord uit, maar het zwijgen is aan het Woord gebonden.’ (pag. 57).

De ziel Het voorlaatste en het laatste hoofdstuk sluiten aan bij een element uit bijvoorbeeld Psalm 62: de ziel:

‘Waarlijk, *mijn ziel* keert zich stil tot God... Waarlijk, *mijn ziel*, keer u stil tot God.’ Het punt dat hier aan de orde komt is dat we met de ziel geen raad meer weten: de auteurs signaleren ‘een schromelijke verwaarlozing van de ziel’ (pag. 100); ja zelfs een ‘telooorgang van de ziel’ (pag. 101). Interessant

genoeg vragen beide auteurs, Den Hertog en Oevermans, bij wijze van tegenwicht aandacht voor het werk van de Leidse filosoof Gerard Visser, die zelf sterk geboeid is door de mystiek van Meister Eckhart. Zo mondt dus een pleidooi voor grotere aandacht voor stilte en zwijgen uit bij een vragen naar de ziel.

Ik ben eerlijk gezegd niet helemaal gelukkig met de wijze waarop dit gebeurt. Mijn zorg is dat we zo te dicht bij de mystiek uitkomen. De telooorgang van de ziel is mijns inziens mede te wijten aan de mystiek die bij Gerard Visser als redder uit de nood naar voren komt. Visser meent dat de ziel ‘in de Europese filosofie en wetenschap gestorven [is] aan de illusie van haar kenbaarheid’. Eenvoudig gezegd: het mysterie werd wegverklaard. De ziel staat bij hem voor het ‘ondoorgegrondelijke van herkomst

en bestemming in het leven’ (pag. 119). Ik vraag me af of de telooorgang van de ziel niet voor een groot deel juist een reactie was op de overschatting van de ziel in de mystiek. Het vragen van aandacht voor de ziel lijkt me te moeten

beginnen met een demystificatie: pas als het woord ‘ziel’ ontdaan is van alle

‘Het is te hopen dat

de bundel de ogen

zal openen voor deze

schade aan de ziel’

geheimzinnigheid die er aan kleeft, komt de weg vrij voor een functioneel verstaan. Zoals zwijgen functioneel met spreken verbonden is, en de stilte in de Bijbel vooral stilte tot het Woord is (Bonhoeffer!), zo is de ziel ook met heel het leven verbonden. 'Ziel', in mijn opvatting, beduidt de historische samenhangen waarin het mens-zijn gesteld is, de continuïteit, te onderscheiden van het actieve ik. Terwijl dus het 'ik' vooral het actieve, direct op de omgeving reagerende subject aanduidt, zo staat 'ziel' vooral voor onze levensgang door de tijd.

De Bijbel geeft mooie voorbeelden van een tweegesprek van het 'ik' met de 'ziel': denk aan de parabel van de rijke dwaas in Lucas 12: 'Ik zal tot mijn ziel zeggen ...' Deze tekst laat ook zien

dat de ziel niet per se een kracht ten goede vertegenwoordigt: het kan gaan om schadelijke inhouden – de goederen die de rijke dwaas in zijn ziel had opgeslagen. Zoals de lever de gevolgen van schadelijke eetgewoontes opslaat, zo werken de funeste gevolgen van verkeerde levenskeuzes uit in de vorm van 'schade aan de ziel'. Zie Marcus 8:36 'Want wat baat het een mens de gehele wereld te winnen en aan zijn ziel schade te lijden?'

Hoe we, auteurs of recensent van de bundel, de ziel ook zien, de taxatie van een schromelijke verwaarlozing blijft overeind. Symptomatisch voor de verwaarlozing is de vlakke verwoording van de zojuist geciteerde tekst in de Nieuwe Bijbelvertaling: 'Wat heeft een mens eraan als hij de hele wereld wint, maar er het leven bij inschiet?' Zo werkt

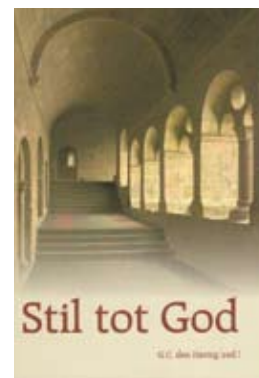
een Bijbelvertaling onbedoeld mee aan de verbreiding van een eendimensionaal mensbeeld.

Het is te hopen dat de bundel de ogen zal openen voor deze schade aan de ziel. Van harte aanbevolen!

G.C. den Hertog (red.), *Stil tot God. Opstellen rond een verwaarloosd theologisch thema.*

Apeldoornse Studies 57, 2011.

125 pagina's, € 9,95.

De C van Cadeautje.

Wij snappen dat u voorzichtig met uw geld omgaat en komen u daarom graag tegemoet.

Nu gratis 2 weken het Nederlands Dagblad

Bel 0342 411711 of kijk op nd.nl/2weken

nd©

DE KRANT MET DE C

**IK WIL OP MEZELF
WONEN EN ZELF
DE TOUWTJES IN
HANDEN HEBBEN**

**NIEUW!
GEREFORMEERDE
WOONVORM IN EDE.
ER ZIJN NOG
PLAATSEN VRIJ.**

**...MAAR DAARVOOR MOET IK
ZELFSTANDIG WONEN EERST
IN DE VINGERS KRIJGEN.**

**ELEOS BESCHERMD WONEN:
OP JEZELF MAAR NIET ALLEEN**

Medio 2012 opent Eleos een nieuwe, gereformeerde locatie in Ede. Er is nog plaats voor nieuwe bewoners. Neem voor informatie contact op met mevr. W.E. Vroegindeweyj, tel. (0318) 41 79 86 of mieke.vroegindeweyj@eleos.nl. Eleos biedt wonen met een herkenbaar christelijke signatuur voor mensen met een psychisch probleem.

DE NIEUWE LOCATIE VOOR BESCHERMD WONEN IN EDE KRIJGT EEN GEREFORMEERDE IDENTITEIT. ER IS AL EEN REFORMATISCHE LOCATIE.

An abstract painting featuring a large, white, stylized cross in the center. The background is composed of thick, expressive brushstrokes in shades of red, blue, and white, creating a sense of depth and movement. The overall composition is dramatic and evocative.

De weg is open!

...VAN BOVEN TOT ONDER IN TWEEËN GESCHEURD...

Matteüs 27:51

Kijken en kijken is twee. Dat zie je ook op Golgota. Soldaten, voorbijgangers, theologen – allemaal kijken ze spottend naar Jezus. Wat is er nou van terecht gekomen? Niks toch? Kijk zelf! Ook na drie uur duisternis blijft spot de algemene teneur: laten we kijken of Elia Hem komt redden. In hun schouwspel laat Jezus zich dan nog één keer duidelijk horen: Vader, Ik leg mijn leven en werk bewust in uw handen. En dan *frrrrt*, het voorhangsel in de tempel scheurt volledig in tweeën. Heel bijzonder: van boven naar beneden, niet andersom. Wij kunnen van onderop zonde en dood niet doorbreken. Dat zie je aan het voorhangsel in de tempel. Het kleed zegt positief: God is er, kijk maar naar de uiteinden van de stangen van de ark. Maar het kleed zegt negatief: direct contact met God kan niet, kijk maar naar jullie zonden. Als er één herinnering is die we graag wegdrücken dan is het de herinnering daaraan. We zijn zondig, maar willen er niet aan: het valt wel mee...

Maar er hangt een kleed. Meer nog: er hangt een Man (Heb. 10:20). Kijk je goed naar Jezus dan zie je: het valt *niet* mee. Onder Hem een spot zo hard. Boven Hem een duisternis zo zwart. Met recht een Man van smart. Meer nog: een Man met een

hart. Want Hij draagt de spot, eigenlijk ons lot. En doet de wil van God, eigenlijk onze taak. Met als resultaat: na zijn ene bloedstorting is het kleed compleet in tweeën gescheurd.

Gevolg: je kunt er tussendoor kijken en vrij naar binnen gaan. Dankzij Jezus zit de weg naar God niet langer op slot: ieder mens mag leven in open verbinding met Hem! Zo is niet alleen de oude tempeldienst afgeschaft maar ook de nieuwe ingesteld. Met jou en mij als priesters. Dankzij Jezus zal ons bidden en zingen tot de hemel doordringen.

Schroom dus niet. De weg is altijd open. Je mag vrij binnenlopen. Doe dat zonder iets achter te houden, neem zo overal je plaats in: het voorhangsel is volledig gescheurd, God wil ons hele leven in zijn dienst nemen en via ons de redding door Christus de wereld indragen.

Ben je nog niet overtuigd? Blijf nog even kijken. Want Jezus' sterven is zo krachtig dat de aarde wordt bewogen en de graven opengaan. Dat laatste betekent niets anders dan dat de dood is overwonnen! Juist Jezus' sterfdag is bevrijdingsdag voor mens en natuur.

Kijken en kijken is twee. Op Jezus' sterfdag is veel te zien. De vraag is: hoe kijk jij?

*Juist Jezus' sterfdag is
bevrijdingsdag voor mens en natuur*

De naaktheid die omhult

TEKST: MAURITS OLDENHUIS, PREDIKANT TE BRUNSSUM-TREEBEK ///

Voor schokkende beelden op het journaal wordt nog wel eens gewaarschuwd. Als je ze niet wilt zien, kun je even je ogen dichtdoen. Vandaag, op Goede Vrijdag, doe je er goed aan om je ogen juist open te houden, ook bij de schokkende beelden die je te zien krijgt van Jezus aan het kruis. Kijk nu eens niet weg. Kijk hoe het echt was, toen, daar, op Golgota. Onderga maar eens de schok. Ontdek de liefde van God. Zie hoe Jezus jou redt.

In de evangeliën wordt het lijden van Jezus van moment tot moment beschreven. In woorden die vaak niets anders doen dan beschrijven. De feiten, de pure feiten worden verteld, soms tot in de kleinste details. Sommige details zijn enorm veelzeggend, als je ze maar op je in laat werken. Eén zo'n detail is te vinden in Johannes 19:23-24. In die verzen beschrijft Johannes, die als volgeling en vriend van Jezus alles van dichtbij heeft gevolgd, hoe de soldaten onder het kruis Jezus' kleren onderling verdelen. Om het onderkleed, uit één stuk geweven, loten ze. Meer vertelt Johannes niet. Hij verwijst alleen nog naar Psalm 22 en zegt dat zo dus in vervulling ging wat je in die psalm kunt vinden: 'Ze verdeelden mijn kleren onder elkaar' (Ps. 22:19). Haast vanzelf ga je denken: hoe heeft Jezus daar dan gehangen aan het kruis? Zonder kleren, zonder onderkleed – dus naakt? De Romeinen spijkerden tot het kruis veroordeelden altijd naakt aan het kruis. Er is wel eens gesuggereerd dat er voor Joden een uitzondering werd gemaakt. Zij kregen een lendendoekje om of zo. Maar daar wordt hier niets over

gezegd. Dit is wat Johannes vertelt: Jezus raakte al zijn kleren kwijt. Ja, alles heeft Hij dus afgelegd. Zelfs zijn kleding. Naakt hing Hij aan het kruis.

Totale vernedering Merk je nu bij jezelf de neiging om weg te kijken? Ik wél.

Naakt hoeft niet altijd erg te zijn en is in het spel van liefde en intimiteit zelfs fijn. Maar er is ook naaktheid waar je je ogen voor wilt beschermen, naaktheid die geen weldenkend mens wil zien. De naaktheid van Jezus is de naaktheid van de vernedering. Door Hem te ontkleden is de vernedering compleet gemaakt. Dieper kun je als mens niet vernederd worden dan door van je kleding te worden ontdaan. Je bent dan niemand meer. De ander zegt tegen jou: ik kleed jou uit, ik lach om wie jij bent, jij bent niemand voor mij, ik ontdoe jou van je menselijkheid. Toen Amerikaanse soldaten in de jaren '90 naakt door de straten van de Moga-dishu werden gesleept, reageerde de hele wereld geschokt. Toen Amerikaanse soldaten in de Iraakse gevangenis Abu Ghraib van hun kant Irakezen naakt lieten rondkruipen, sprak iedereen er

schande van. Zoiets doe je niet. Zo mag je met mensen niet omgaan. Maar zo was wél de naaktheid van Jezus. In Johannes 13 ging Hij nog in zijn onderkleed langs zijn leerlingen om hun de voeten te wassen. Dat was al op het randje. Nu is Hij ook nog zijn onderkleed kwijt. Hier hangt de Koning der Joden. En kijk eens hoe naakt en onttakeld, voorwerp van spot voor alles en iedereen. Geen mens meer, maar een ding, een hoopje bloedend vlees. Alles is Hem afgenomen: zijn vrijheid, zijn goddelijkheid, zijn glans en glorie, zijn eer, zijn menselijkheid. De minste van de minsten werd Hij. Naakt hangt Hij tussen God en mensen in.

Naakt in het oordeel Ik zou echt willen wegstappen. Dit gaat over Jezus die ik liefheb. Ik wil niet dat dit waar is. Hij die alleen maar goed was – hoe kan Hem dit zijn aangedaan? Maar je hebt de luxe niet om weg te kijken of weg te zappen. Dit móet je zien. Zo heeft Hij daar gehangen. Zo wordt Hij voor zover ik weet nooit afgebeeld. Altijd toch met iets van dat lendendoekje. Zal Hij dan toch nog wat aangehad hebben? Ergens hoop ik het. Maar Johannes is duidelijk: alles werd Hem afgenomen. En een samenloop van omstandigheden was het

Sommige details zijn enorm veelzeggend. Een voorbeeld daarvan is hoe de soldaten onder het kruis Jezus' kleren onderling verdelen. Om het onderkleed, uit één stuk geweven, loten ze. ///

bepaald niet. 'Zo ging in vervulling,' zegt Johannes erbij, en dan past hij Psalm 22 toe op Jezus' lijden en laat hij zien: dit maakte deel uit van Gods plan. God die vanaf het begin heeft gezorgd voor kleding voor de mens. Meteen al in het paradijs, met Adam en Eva, het schaamrood op de kaken, want ze hadden ontdekt dat ze naakt waren: 'God, de HEER, maakte voor de mens en zijn vrouw kleren van dierenvellen en trok hun die aan' (Gen. 3:21). Meteen die zorg van God, waarmee Hij zegt: Ik zal jullie naaktheid, jullie schaamte en schuld bedekken, zodat je nog een leven hebt en

verder kunt. Verderop in de Bijbel moet God zien hoe Israël zich schaamteloos ontbloot voor de afgoden. Met Genesis 3:21 in het achterhoofd ga je beseffen, hoe enorm hoog God dat opneemt, als

*'Zie Hem hangen:
naakt in jouw
plaats in het
oordeel van God'*

Hij Israël uitgerekend deze consequentie voorhoudt: 'Ik zal je naakt tentoon stellen voor de ogen van alle minnaars aan wie je je gegeven hebt' (Ez. 16:36-37). Het ergste wat je gebeuren kan. Naaktheid als oordeel van God. En hier in Johannes 19 lees je hoe dat oordeel uiteindelijk door Gods eigen Zoon wordt ondergaan. In onze plaats, om onze zonden. Met zijn naaktheid vangt Hij voor ons de gloed

van Gods toorn op. Zie Hem hangen dus: naakt in jouw plaats in het oordeel van God.

Nooit meer naakt Wie oog krijgt voor dit detail in al zijn gruwelijkheid, gaat opeens veel zien. Dankzij Jezus' naaktheid vind ik, kwetsbaar mens, de nodige zorg en aankleding. Jezus heeft een hoge prijs betaald om mogelijk te maken wat Hij zei in de Bergrede: 'Kijk eens hoe Hij de bloemen en het gras in het veld met zorg bekleedt – met hoeveel zorg zal Hij jullie dan niet kleden, kleingelovigen (Matt. 6:30)!' En dankzij Jezus' naaktheid hoef je nooit meer onbedekt en onbeschermd bij God binnen te komen, alleen bekleed met schaamte en schande. Paulus heeft het erover in 2 Korintiërs 5. We zullen eens voor God verschijnen, ontdaan van onze franje, maar gewoon wij met onze sterfelijke en zondige kwetsbaarheid. En dan zegt Paulus: 'We zijn er echter zeker van dat we ook ontkleed niet naakt zullen zijn.' We worden met Jezus' glans en glorie bekleed. Johannes ziet in Openbaring 7 dan ook een mensenmenigte in de hemel 'gekleed in witte gewaden' (Opb. 7:9-10), die gewassen zijn in het bloed van het Lam. Kleding die beschermt en omhult – omdat Jezus naakt aan het kruis heeft gehangen.

Dus kijk oog in oog met de naakte Jezus niet weg. Laat dit beeld binnen komen in al zijn gruwelijkheid, maar tegelijk in al zijn grootsheid en genade. Zie Hem hangen – naakt, te kijk gezet, vernederd, ontdaan van alles wat Hem groot maakte. Maar het is een naaktheid die omhult: jouw zonde wordt bedekt, jouw schaamte aan het oog onttrokken, jij, kwetsbaar en zondig mens, bekleed met glans en glorie, jij voor eeuwig en altijd door zijn liefde beschermd! Nooit meer naakt – want Hij werd naakt voor jou!

Onder christelijke kunst- en cultuurliefhebbers wordt verschillend gedacht over hoe je om moet gaan met kunstuitingen van anders- of ongelovigen. Sommigen benadrukken vooral de gevaren van wereldgelijkvormigheid of beïnvloeding, terwijl anderen juist pleiten voor meer ruimte voor kunst en cultuur binnen de gereformeerde en reformatorische traditie.

Michelangelo, Pietà (1499) ///

Maria

TEKST: FROUCKJE VAN DER WAL, KUNSTHISTORICUS ///

Naar mijn mening mogen we genieten van wat God mensen aan talenten en vaardigheden heeft gegeven, omdat alle mensen door God geschapen zijn. Omdat we wel leven in een wereld vol zonde, is het in alle situaties goed om je af te vragen welke ideëenwereld er schuilgaat achter een kunstuiting en om die te toetsen aan de Bijbel, het liefst in gesprek met anderen. Zelfs als de wereld van een kunstenaar niet de jouwe is, kun je door zijn kunstuitingen toch aan het nadenken worden gezet en erdoor verrijkt worden. Mij overkwam dat met de CD *In een ander licht* (2009) van de zanger/acteur Stef Bos.

Twaalf liedjes Stef Bos (1961) is van oorsprong gereformeerd maar heeft daar radicaal afscheid van genomen. Het lied *Papa* (1991) verwoordt dat als volgt:

*Jij gelooft in God
Dus jij gaat naar de hemel
En ik geloof in niks
Dus we komen elkaar na de dood
Na de dood nooit meer tegen
Maar papa
Ik hou steeds meer van jou*

Toch laten de gereformeerde wortels van de zanger hem absoluut niet onberoerd. Toen hem door de NCRV werd gevraagd om voor het 85-jarig bestaan

van de omroep liedjes te schrijven over Bijbelse personages, nam hij de opdracht aan. Het werd de CD *In een ander licht*: twaalf liedjes over twaalf personen uit de Bijbel. Uit de teksten blijkt hoe Bos thuis is in de Bijbel. Hij beschouwt het alleen als een boek dat kan beklemmen of de verbeelding vrij kan maken. 'Het kan een dogma zijn of een inspiratie,' schrijft hij voorin het boekje met liedteksten. Hij plaatst de Bijbelse personages in een ander licht en maakt ze heel herkenbaar en actueel. Dat laatste vind ik een verdienste. Lea wordt een vrouw in wie mensen die vastzitten in een liefdeloos huwelijk zich zullen herkennen, Ruth zingt een inspirerend lied

over integratie en Noach wijst op de waarde van de aarde. Het is een kans om met andere ogen te kijken naar oude, vertrouwde verhalen. Helaas blijft het daar ook bij; de Bijbel is niet meer dan een inspirerend boek, zoals er zoveel andere zijn.

Cultus Neem nu Maria. *'Het is een kans om met andere ogen te kijken naar oude, vertrouwde verhalen'* Stef Bos schreef over haar een lied met in zijn achterhoofd de Pietà van Michelangelo uit 1499. De Pietà is een beroemd marmeren beeldhouwwerk van 1.74 bij 1.95

dat zich in een kapel bevindt aan de rechterkant van het schip van de Sint-Pietersbasiliek in Rome. Rond Maria is door de eeuwen heen een behoorlijke cultus ontstaan. Ze is aanbeden, verbeeld, bezongen en bespot. Er wordt rond haar persoon behoorlijk wat gefantaseerd, bijvoorbeeld in kinderbijbels, en soms zelfs vanaf de kansel. De verteller probeert zich in een haar te verplaatsen en kleurt daarbij de scene in. Stef Bos doet dat ook. Hij verplaatst zich in de moeder van Jezus op het moment dat haar Zoon dood is en laat haar zingen:

*En ik verlang naar de dagen dat je niets en niemand was.
Te klein om heel de wereld te veroveren.
Ik zou mijn leven geven om nog een keer voor een dag,
Het licht te zien in jouw ogen.
Waar kan ik slapen vannacht?
Wie houdt mij vast?*

- lied van de moeder - pietà (refrein)

Moeder Wat weten we uit de Bijbel van Maria? Allereerst dat ze als jonge

vrouw gelovig gehoorzaamde toen de engel haar vertelde wat er met haar ging gebeuren. Ze maakte wonderlijke dingen mee en er werden profetieën over haar uitgesproken. Al bij de besnijdenis van Jezus, haar eerste kind, werd haar door Simeon voorspeld dat

haar ziel als door een zwaard doorstoken zou worden (Luc. 2:35). Maria was echt moeder voor Jezus en maakte zich zorgen toen Hij kwijt was. Ze gaf Hem zelfs op zijn kop toen ze Hem terugvonden (Luc. 2:48). Maar

ze werd door Hem op haar plaats gezet en ze onthield dat in haar hart. Ze begreep niet alles, maar ze stond wel open voor wat er gebeurde. Na zijn dood en opstanding zal het haar duidelijk zijn geworden. Soms liep ze haar Zoon voor de voeten omdat ze zijn missie niet begreep, zoals bij de bruiloft in Kana (Joh. 2). Ze was erbij toen hij uiteindelijk opgepakt, berecht en terechtgesteld werd. De Bijbel vertelt hoe verslagen de discipelen en de vrouwen waren toen Jezus gestorven was. Het zal Maria inderdaad door de ziel gesneden zijn.

Stef Bos doet een poging te benaderen hoe zij zich toen gevoeld moet hebben. Op zich is dat niet belangrijk en al helemaal niet waar het om draait in het evangelie. Het draait uiteindelijk allemaal om haar Zoon, Jezus Christus, die ook voor zijn moeder stierf.

En toch – zullen er geen moeders zijn die iets van Maria's gevoelens herkennen? Er zijn moeders die hun kinderen zien lijden of zelfs verliezen. Soms aan de dood, maar vaker nog aan psychi-

sche of lichamelijke aandoeningen, verslavingen, afglijden van het geloof, een weg met verkeerde vrienden en crimineel gedrag. Ook Breivik en Tristan V. hebben moeders. Het is voorstelbaar dat zij denken aan vroeger en wensten dat het anders was gegaan.

Getuige Maar Hij was niet maar gewoon Maria's kind. Hij gaf gehoor gaf aan zijn roeping en wist wat Hem te doen stond. Hij ging de weg door de dood voor zijn moeder Maria, voor alle moeders die rouwen om een leven dat verloren lijkt, voor alle zonen en dochters op de wereld en dus ook voor mij. Bij Stef Bos blijft het bij de dood van Jezus. De opstanding komt op de hele CD niet voor. De Bijbel vertelt dat Maria haar Zoon terugzag. Hij was haar Heiland geworden en zij deed, samen met haar andere kinderen, de vrouwen en de apostelen, wat Hij hun opdroeg bij zijn Hemelvaart (Hand. 1). Zij is een

zuster geworden en een getuige van Jezus' dood en opstanding.

'Het draait uiteindelijk allemaal om haar Zoon, Jezus Christus, die ook voor zijn moeder stierf'

Een lied, een kunstwerk, een boek, een film of gedicht kan je aan het nadenken zetten en daardoor je geloof versterken of onderstrepen, zelfs als de maker ervan iets anders gelooft dan

jij. Daarvoor moet je zelf thuis zijn in Gods Woord en dat wat je hoort en ziet toetsen aan het evangelie.

Think orange

Jeugdwerk in de kerk: een gezamenlijke verantwoordelijkheid

TEKST: ANKO OUSSOREN, ADVISEUR KINDER- EN JEUGDWERK BIJ CENTRUM DIENSTVERLENING GEREFORMEERDE KERKEN IN ZWOLLE ///

Onlangs verscheen in Amerika de documentaire *Divided*¹. De makers benadrukken dat Jezus alle generaties gelijktijdig onderwees en dat kerkdiensten gericht moeten zijn op het hele gezin. De conclusie is dat kerkelijk jeugdwerk niet Bijbels is en dat jeugdleiders niet verantwoordelijk horen te zijn voor de geloofsofvoeding van de jeugd van de kerk. De ouders moeten weer aan de slag!

Met de conclusie dat we kinder- en jeugdwerk in de kerk moeten stopzetten ben ik het niet eens, maar ik kan wel meegaan in het benadrukken van de verantwoordelijkheid van de ouders, omdat thuis de sleutel ligt van de geloofsvorming, naast het werk van de Geest. Het gezin is cruciaal, veel belangrijker dan het kinder- en jongerenwerk in de kerk. Geloofsoverdracht begint bij het geloof van de ouders. In de gesloten verzuilde gemeenschap van vroeger werden waarden en normen meer dan tegenwoordig als vanzelfsprekend ervaren; nu moet alles verantwoord en uitgelegd worden. En die taak ligt bij de ouders! In die zin is de rol van ouders steeds belangrijker geworden. Kinderen en jongeren komen meer dan vroeger en veel jonger dan vroeger met niet- of anderschristelijke waarden en normen in aanraking. Ook christelijk

onderwijs is voor veel gezinnen niet vanzelfsprekend meer. Als binnen die context ouders ook niet meer duidelijk kunnen maken wat geloven voor hen betekent, kan dit grote gevolgen hebben voor hun kinderen. Jongeren hebben vaders en moeders nodig die oprecht christen zijn; zij moeten authentiek betrokken ouders zien.

Thuis In mijn werk kom ik veel in aanraking met ouders die aanlopen tegen problemen in de geloofsofvoeding. Laatst sprak ik een moeder die moeite had met het feit dat haar zoon niet meer naar de kerk wilde gaan. Gedurende het gesprek kwam echter naar boven dat ze zelf ook niet graag naar de kerk gaat. In hoeverre had dat zijn weerslag op haar zoon?

Ook sprak ik een meisje dat niet gelooft dat God er is, omdat zij nooit een vader heeft gehad die er voor haar was; hij had het altijd druk. En een jongen zei niet te kunnen geloven dat God van hem houdt, want thuis werd hij altijd bestraffend toegesproken. Hij had in zijn vader nog nooit de liefde en genade van God gezien.

*'Het gezin is cruciaal,
veel belangrijker
dan het kinder-
en jongerenwerk
in de kerk'*

Welk beeld van God dragen we impliciet en expliciet over als vader en moeder? Het probleem van heel veel jongeren is het probleem van hun ouders. Ouders kunnen het geloof van hun kinderen in de weg staan.

Ik hoor van veel kinderen en jongeren dat zij buiten kerk, jeugdvereniging en catechisatie nooit over het geloof praten. Geloofsofvoeding vindt echter allereerst thuis plaats. Met

de woorden van Deuteronomium 6:7: prent uw kinderen de geboden van de Heer in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat. Het gebod van de liefde is geen groot verhaal of iets om eindeloos over te praten. Het is vooral iets om te doen in het leven dat zich bevindt tussen het opstaan en het naar bed gaan. Vaders en moeders moeten zich afvragen welk verhaal hun dagelijks leven vertelt.

Betrokkenheid Geloofsopvoeding thuis is dus van cruciaal belang, maar in het verlengde van wat er thuis gebeurt, heeft ook de kerk een taak voor haar jonge leden. Belangrijk is dat wat de kerk op dit gebied doet, gedragen wordt door de ouders. We raken daarmee het onderwerp van de samenwerking tussen ouders en jeugdwerkers voor wat betreft de geloofsopvoeding. De betrokkenheid van de ouders bij het jeugdwerk is helaas niet vanzelfsprekend, terwijl het voor de geestelijke ontwikkeling van de jongeren zo belangrijk is dat ze de lijn zien lopen van wat er thuis gebeurt naar wat er in de kerk gebeurt. Voor veel ouders is zelf niet meer helemaal duidelijk wat ze precies geloven en wat de rol van het geloof in hun dagelijks leven is. Dit heeft invloed op hoe ze aankijken tegen het jeugdwerk van de kerk. In theorie vinden ze dat jeugdwerk vaak nog wel belangrijk, maar in hoeverre hun kinderen er altijd aan moeten deelnemen is een ander verhaal.

De kerk van haar kant moet zich afvragen wanneer ze ouders erbij gaan betrekken. Vaak wordt er voor het eerst iets structureels georganiseerd vanaf de

middelbare schoolleeftijd, als de catechisaties beginnen. Dat is eigenlijk best laat. Soms zijn ouders alleen in beeld als er sprake is van problemen bij een jongere.

Vaders en moeders moeten zich afvragen welk verhaal hun dagelijks leven vertelt

Het is goed om expliciet te maken wat catecheten en jeugdleiders van ouders verwachten en andersom, op het gebied van meelevens, meehelpen, meedenken en meebeslissen.

Ouders beloven hun gedoopte kind te onderwijzen en te laten onderwijzen in de leer van de kerk. Dat geeft hun een taak, maar ook de gemeente waarvan het kind door de doop lid is geworden. Voor de geloofsopvoeding bestaat weliswaar geen handleiding, maar er is wel van alles en nog wat over geschreven dat ons erbij kan helpen om het 'ja' bij de doop waar te maken.

Steun Ouders en gemeente hebben dus een gezamenlijke taak wat betreft de geloofsopvoeding van de jeugd van de kerk. Ouderen in de gemeente kunnen als een soort grootouders het evangelie voorlezen aan de jeugd van de kerk. Kinder- en jongerenwerkers moeten vooral aan ouders laten weten waar ze mee bezig zijn. Beleidsmakers horen ouders te betrekken bij het ontwikkelen van visie, beleid en materiaalkeuze. Door middel van cursussen en gespreksavonden kan

'Het probleem van heel veel jongeren is het probleem van hun ouders'

het onderwerp op de agenda van de gemeente komen te staan. Opvoeden is in deze tijd ingewikkeld! Doe als ouders een beroep op elkaars ervaring en steun. Belangrijk is dat we ons er gezamenlijk van bewust zijn dat de kerk een plek dient te zijn waar het goed toeven is voor het hele gezin.

Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken biedt toerusting en begeleiding, maar ook SGJ Jeugdzorg of Family Factor wil ouders ondersteunen.

Over wat er gebeurt als ouders en jeugdwerkers samen de schouders zetten onder de geloofsopvoeding las ik ergens over het *Think Orange*-concept². Oranje is wat rood (de warmte van het gezin) en geel (het licht van de kerk) kunnen doen als ze de krachten bundelen. Als je schildert met alleen rood, krijg je een rood doek. Als je schildert met

alleen maar gele verf, krijg je een geel schilderij. Wanneer we schilderen met rood en geel, ontstaan er nieuwe mogelijkheden, nieuwe oplossingen en levendige resultaten. Ouders en jeugdwerkers mogen samen geestelijk

leidinggeven aan de volgende generatie. Kiezen we voor oranje of laten we rood en geel naast elkaar bestaan?

1 Zie <http://dividedthemovie.com>.

2 Zie <http://whatisorange.org>.

Boekentips

- Sabine van der Heijden, *Kerk voor een nieuwe generatie*. Heerenveen (Medema), 2012.
- Maria Vrijmoeth e.a., *Geloven in opvoeden*. Uitgave stichting Loek, 2006.
- Els van Dijk, *De hunkerende generatie*. Houten (De Banier), 2011.
- *Handboek voor kinderwerkers, Handboek voor jeugdwerkers*. Beide eind vorig jaar verschenen bij Buijten & Schipperheijn.

De 'tabletop test' van het geloof

TEKST: BRAM BEUTE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Wat is de waarde van geloven in God als je, gedwongen of verleid door het geld, in de prostitutie werkt?

Wat heb je aan God als terroristen in je stad zoveel mogelijk mensen proberen te doden? Hoe houd je het

vol te geloven als je als christen altijd een tweederangsburger bent en je leven nooit helemaal zeker?

In zijn nieuwste boek *Waar is God goed voor?* probeert Philip Yancey deze en soortgelijke vragen te beantwoorden. Yancey is een van de bekendste Amerikaanse christelijke schrijvers. Zijn boeken zijn fascinerend omdat hij steeds weer op zoek is naar de waarde en de echtheid van het christelijk geloof in de praktijk van het gewone leven of juist als het moeilijk wordt. Dat blijkt uit de titels van zijn boeken: *Waar is God als ik pijn heb?*, *Teleurgesteld in God* en *Bidden, maakt het enig verschil*.

De harde werkelijkheid In zijn nieuwste boek vergelijkt Yancey zijn werkwijze met een *tabletop test*. Nieuwe elektronische apparaten worden hieraan onderworpen: blijft de nieuwe smartphone, tablet of laptop heel als de consument hem per ongeluk van de tafel laat vallen? Diezelfde vraag wil Yancey stellen voor het christelijk geloof: kan dat de harde werkelijkheid aan?

Yancey heeft om deze vraag te beantwoorden tien verschillende plaatsen in de wereld bezocht. Het zijn vaak situaties waarin God afwezig of ver weg lijkt. Elke situatie beschrijft hij nauwkeurig

en met veel inlevingsvermogen. Hij vertelt hoe de mensen in hun situatie hem raken en laat de lezer delen in zijn eigen vragen, twijfels, maar ook verwondering over mensen die vanuit hun geloof hoop geven aan hun omgeving. De situatieschetsen zijn inspirerend omdat ze zo menselijk zijn en nooit zonder hoop.

Zo vraagt Yancey op een conferentie over hulpverlening aan prostituees aan de aanwezigen waarom Jezus prostituees voorrang geeft ten opzichte van de religieuze leiders. Jezus zegt toch tegen de oudsten en de hogepriesters: 'Ik verzeker u: de tollenaars en hoeren zijn u voor bij het binnengaan van het koninkrijk van God' (Mat 21:31)? Een ex-prostituee antwoordt op Yanceys vraag: 'Iedereen heeft iemand om op neer te kijken. Wij niet. Wij zijn de laagsten... Mensen schelden ons uit: hoer, slet, snol. Zo voelen wij ons ook. Wij zijn de bodem. En soms als je helemaal onderaan zit, roep je om hulp. Daarom zullen we Hem aanvaarden. Misschien meende Jezus wel wat Hij zei.'

'De situatieschetsen

zijn inspirerend

omdat ze zo

menselijk zijn en

nooit zonder hoop'

Waarheids- en Verzoeningscommissie Na een uitgebreide situatietekening volgt steeds een toespraak die Yancey in de beschreven situatie heeft gehouden. Wie meer boeken van Yancey heeft gelezen, zal in die toespraken veel bekends tegenkomen. Altijd gaat het over Gods liefde en genade, en hoe spectaculair

en alledaags het leven uit genade is voor allerlei verschillende mensen.

Bekend is bijvoorbeeld het verhaal van een vrouw die haar enige zoon en haar echtgenoot verloor doordat zij gedood werden door de Zuid-Afrikaanse politie in de tijd van apartheid. Ze vertelt alle gruwelijke details in aanwezigheid van de dader, Van de Broek, voor de Waarheids- en Verzoeningscommissie. De rechter vraagt haar wat ze nu van de dader wil. Daarop antwoordt ze: 'Meneer Van de Broek nam mijn hele gezin van mij af en ik heb nog steeds veel liefde te geven. Ik zou willen dat hij twee keer per maand een dag bij mij doorbracht, zodat ik een moeder voor hem kan zijn. Ik zou meneer Van de Broek willen zeggen dat

hij vergeving van God heeft ontvangen, en dat ik hem ook vergeef. Ik zou hem willen omhelzen zodat hij weet dat mijn vergeving gemeend is.'

Taj Mahal hotel Hoewel er dus wel overlap is met zijn andere boeken, is bijvoorbeeld zijn verhaal over genade en vergeving ook spannender als je weet dat hij het hield in Mumbai in november 2008, op het moment dat terroristen bezig waren mensen te vermoorden in het Taj Mahal hotel. Yancey constateert daar dat Jezus de rechtvaardigen terechtwijst en juist degenen die in niets op Hem lijken – immoreel, onverantwoordelijk en buitengesloten – naar zich toetrekt. Dat is op zich al moeilijk te aanvaarden, maar hoe kun je dat in vredesnaam geloven als buiten in de stad moordenaars actief zijn? Gaat Jezus' hart ook naar hen uit? En kun je in zo'n situatie werkelijk beginnen te leren om vijanden te vergeven? Het is daarom jammer dat Yancey nooit beschrijft hoe zijn toespraken ontvangen werden. Wat is het resultaat van de *tabletop test*? Voor Yancey lijkt het genoeg te weten dat hij zijn toespraak

in de beschreven situatie heeft kunnen houden, maar als lezer ben je soms benieuwd naar meer.

Context Waar is God goed voor? Het belangrijkste antwoord dat Yancey geeft, geeft hij in al zijn boeken. God is vol liefde en genade. In Jezus en in mensen die verbonden zijn aan Hem laat God dat voortdurend zien. Dat is meer dan theorie: het wordt op allerlei manieren telkens weer werkelijkheid.

Zoals Yancey zelf zegt over Jezus: 'Jezus gaf zelden theologische bewijzen. Hij transformeerde eenvoudigweg levens.'

De kernvraag die Yancey stelt en die de titel is van zijn boek, voorziet hij van contexten: hij stelt hem in diverse crisissituaties, maar ook bijvoorbeeld op

een ouderwets seminarie of te midden van de nieuwe kapitalisten in China. Het is een uitdagende vraag; wat voor antwoord geef ik daar op in de situaties die ik tegenkom? Wat betekent geloven in een liefdevolle God als er mensen worstelen met iets alledaags als hun overgewicht of zich zorgen maken om hun pensioen? Wat is de waarde van genade als huwelijken stuklopen? Wat

betekent geloven in God voor ouders en kinderen die worstelen met ADHD of autistische stoornissen?

Het is altijd verleidelijk om zulke lastige vragen uit de weg te gaan. Ze lijken ook riskant. Houdt ons geloof het dan wel? Dit boek toont aan dat het serieus onder ogen zien van zulke vragen heel goed kan leiden tot een dieper verstaan van Gods liefde en genade. *Waar is God goed voor?* is een aanrader, vooral als het inspireert om die vraag ook in onze eigen situatie te stellen.

N.a.v. Philip Yancey, *Waar is God goed voor?* Heerenveen (Medema), 2011.

280 pagina's, € 14,95

NÚ IS HET MOMENT

individuele en groepsretraites

Tijd voor jezelf. Tijd om ruimte te creëren voor een nieuwe weg, een nieuw begin. Een retraite op de Hezenberg geeft je daar ruimte en gelegenheid voor. Doe het nu.

gastvrij onthaal | met of zonder programma
eigen kamer | Kapel-momenten

BEZINNEN | GROEIJEN | HELEN

WWW.HEZENBERG.NL

038 - 444 52 51

Hier gebeurde het toen

In dit boek behandelt **Johan Knigge** archeologische vondsten die zich op kruispunten bevinden van bijbel en archeologie. Waar de historiciteit van de bijbel in toenemende mate wordt omstreden, wil hij laten zien hoe archeologische vondsten juist de betrouwbaarheid van de bijbel onderstrepen.

Rijk geïllustreerd! 160 p., € 15,00

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten.nl – in de boekwinkel

DE BARMHARTIGE KERK – EEN EIGENTIJDSE CURSUS VOOR DIACONIEËN

In de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan geeft Jezus antwoord op de vraag: wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven? Het antwoord is verblijvend: Neem een voorbeeld aan de barmhartige Samaritaan en word zelf een naaste van iemand in nood! Naaste worden van iemand in nood is blijkbaar essentieel. Maar hoe kun je daarin groeien, persoonlijk en als gemeente? En hoe kun je als diaken de gemeente daarin voorgaan?

Vanuit deze belangrijke vragen hebben het Diaconaal Steunpunt en de Academie Theologie van de GH samen een nieuw programma ontwikkeld: de Barmhartige Kerk, een cursus bedoeld voor diakenen die stevig in hun diaconale schoenen willen staan. In vijf werkconferenties denk je als diaconie na over bovenstaande vragen. Daarbij wisselen theorie en praktijk elkaar steeds af. Je gaat aan de slag met tussentijdse opdrachten ter verwerking of ter voorbereiding. Zo worden al tijdens de cursus concrete stappen gezet, op weg naar de Barmhartige Kerk. Kijk voor meer informatie op www.diaconaalsteunpunt.nl/barmhartigekerk.

CHRISTENNETWERK GMV – CONGRES VOOR VROUWEN

Agenda's afstemmen, huishouden doen, werken, kijkavonden op school, catechese-commissie in de kerk. Nadenken over groei en ontwikkeling in mijn werk, dichtbij God blijven, onderhoud van mijn relaties en o ja, vakantie komt er weer aan, en... en... Herkenbaar? Puzzelen met prioriteiten doen we allemaal. Kan het anders? Stap een dag uit je dagelijkse drukte en ga met ons aan de slag!

We komen niet met een zoveelste trucje maar pakken het grondig aan: eerst terug naar de basis, God. Van daaruit nemen we ons leven en onze keuzes onder de loep en gaan ermee aan de slag. Een inspirerende spreekster en enthousiaste workshopleiders bezorgen jou een leuke en leerzame dag.

Datum: 20 april a.s. van 10:00 tot 17:00

Locatie: Gereformeerde kerk de Open Poort, Veldhoeve 1, 8052 AB Hattem
Meer informatie over de invulling van het programma, kosten en aanmelding is te vinden op www.cgm.nl, kijk onder agenda.

ACTIVITEITEN DIT KONINGSKIND

Vereniging *dit Koningskind* ondersteunt christenen met een beperking bij de integratie in kerk en samenleving. Het hele jaar door worden op diverse plaatsen informatieavonden, gespreksgroepen en themabijeenkomsten georganiseerd voor de doelgroep van de vereniging en voor de mensen om hen heen. In de maand april zijn dat o.a. een informatieavond over doofheid in Bedum, een bijeenkomst voor kinderen met een licht verstandelijke beperking of ASS en hun ouders en/of begeleiders in Liempde (bij Boxtel/'s-Hertogenbosch) en een lezing met workshop 'Partners van mensen met ASS' in Groningen. Meer informatie is te krijgen via het secretariaat van *dit Koningskind*: info@ditkoningskind.nl of 030-2363788. Op de website www.ditkoningskind.nl is de volledige agenda te vinden.

UIT DE KERKEN

Jubileum:

- Rhenen 25 maart vijftig jaar predikant: ds. P. Deddens (1927).
- Amersfoort 2 april veertig jaar predikant: ds. W. Pouwelse (1928).

Preekconsent R.J. Stolper te Kampen, telefoon 06-10167246,
e-mail: ruard.stolper@gmail.com.

Beroepen Te Balkbrug: C. van Dijk te Capelle aan den IJssel-Noord.

Aangenomen Naar Almkerk-Werkendam: A. van der Sloot te Bedum.

Geef om
kinderen
**Word
sponsor**

REDEENKIND.NL

 Red een Kind

CBF ANBI